

Teatriloo radadelt

Riikliku Koreograafilise Kooli esimesed lennud

1946. aastal tekkis võimalus Estonia teatri juures tegutsenud stuudio baasil luua koreograafiline kool, eeskujuks pikkade traditsioonidega balletiõppeasutused Leningradis ja Moskvas.

Nurali (David Šur) „Bahtšisarai purskkaevus“ (1955).

Armin Alla / Estonia arhiiv

HEILI EINASTO

Tänavu täitub 70 aastat Eesti Riikliku Koreograafilise Kooli (hiljem Tallinna Balletikool) esimese lennu ja 69 aastat teise lennu lõpetamisest. Neist on mõtet rääkida koos, sest esimene oli neidude ja teine noormeeste lend – kummagi lõpetas kuus noort. See on teetähis eesti professionaalse tantsuhariduse ajaloos: Iraida Generalova, Aime Leis, Maire Loorents, Aigi Rüütel, Signe Tamm, Ülle Ulla (ja koos nendega alustanud, ent Leningradi Vaganovanimelise balletikooli lõpetanud Helmi Puur) ning Heino Aassalu, Verner Loo, Uno Puusaag, Peeter Roos, David Šur ja Aleksei Tšugai olid esimesed süsteemse

balletihariduse omandanud tantsijad Eestis.

See ei tähenda, et Eestis oleks valitsenud enne 1946. aastal asutatud koreograafilist kooli tantsuhariduses vaakum. Vastupidi, kahe maailmasõja vaheline periood oli rikas erisuguseid tantsustiile viljelevate tantsu-, sh ka balletistudiote poolest. Nii Estonia kui ka Vane muise juures tegutses oma õpperühm, mis paraku oli pigem ajutine kui püsiv lahendus.

Estonia tantsujuht Rahel Olbrei unistas teatri oma kool-stuudiost, mis „lavaga lähedalt seotuna, kindlustaks vajalise selektsiooni, annaks võimalust lavakogemusteks, töötaks kutselise lavatantsu nõuete alusel ja kõige selle juures võiks

olla palju odavam kui erastuudio. [...] Selle stuudio edasijõudnumad õpilased oleksid siis teatrile alati käepärasemaks reserviks, võimaldaksid suurejoonelismate, suuremat tegelaskoda nõudvate tantsulavastuste ettekandmist,“ väljendas Olbrei soovi Justa Kurfeldt.¹ Teatri juurde oma kooli avamise plaan sai tehtud 1939. aastaks, isegi õppekava olevat olnud kinnitatud, kuid võimuvahetus ja järgnenud sõda jätsid selle katki.²

1946. aastal tekkis võimalus teatri juures tegutsenud stuudio baasil luua koreograafiline kool, eeskujuks pikkade traditsioonidega balletiõppeasutused Leningradis ja Moskvas. „Esimene lend oli väga suur sündmus, sest Eestis ju ei olnud niisugust õppeasutust nagu kooreograafiline kool,“ meenutas Anna Ekston hiljem. „Oli kunstikool, muusikakool, aga professionaalne balletikool, koreograafiakool – niisugust ei olnud.“³

Teise lennu erialaõpetajaks oli Moskva kooliga Konstantin Fjodorov, kes, nagu suur osa teistestki õpetajatest, töötas paralleelselt Estonia teatris.

Tolleaegses koreograafilises koolis, mis kuni 1966. aastani oli ainult erialakool, ilma üldhariduseta (selle omandasid õpilased tavakoolis, kust nad pärast tunde tantsuõpingutele siirdusid), peeti vajalikuks mitte üksnes hea tantsutehnikaga tantsijate kasvatamist, vaid ka mitmekülgsete loovisiksuste kujundamist. Teatrietika ja näitlejameisterlikkuse omandamine sai alguse juba koolipäevil, sest õpilased tegid teatrietendustes kaasa ning võisid jälgida kogenud artistide tööd nii muusika- kui ka sõnalavastustes – viimased kuulusid Estonia repertuaari kuni 1949. aastani, seejärel liideti draamatrupp Eesti Draamateatriga.

Kooli direktor Anna Ekston nõudis, et kooli õpilased käiksid teatris ja kontsertidel: „Me ei saanud kontsertsaalist ära minna, sest Ekston seisis ukse peal,“ on maininud Ago Herkül,⁴ kes lõpetas koreograafilise kooli neljanda lennu Ekstoni klassis. Ja kuigi koreograafilise kooli eesmärk oli vormida tugeva tehnikaga tantsijaid, täiendas seda soov toetada noorte loomingulist vaimu nii, et nad leiaksid igal juhul tantsuilmas omale koha, milline see ka pole.

Seda tunnistavad kas või nende kahe esimese lennu lõpetanute karjäär: Aime Leis oli särav solist ja hiljem pedagoog-repetiitor; Iraida Generalova tegutses pärast tantsijakarjääri lõppu koreograafi ja lavastajana tantsuansambli Sõprus ja varieteedes, oli balleti- ja karaktertantsu

õpetaja; Ülle Ulla tee viis balletitantsijast artistiks muusikalise, varietees ja *music-hall*'is ning lõpuks sõnateatris; Maire Loorents juhendas tantsijakarjääri järel laste tantsuringe; Aigi Rüütel tegutses repetiitorina Estonias ja hiljem koreograafilises koolis ning Signe Tamm vahetas rambivalguses tantsimise lavategevuse valgustamise vastu.

Ka teise lennu lõpetanud jäid truuks tantsule ka siis, kui nad teatri lavalaudadel tantsimise olid lõpetanud: Heino Aassalu tunnemegi ilmselt rohkem rahvatantsujuhina, tantsu populariseerijana Eesti Televisioonis, kus ta aitas jäädvustada eesti balleti ajalugu ja hetkeseisu, ning tantsust kirjutajana nii kriitiku kui ka uurijana; Verner Loo oli balletiõpetaja ja 1977–1988 koreograafilise kooli direktor; Peeter Roos suundus lavalt etenduse juhi kohale ning David Šur oli 1970–1980 varietee Tallinn kunstiline juht – ja kolinud Iisraeli, töötas ta 1995. aastani Tel Avivis Bat-Dori tantsuühingu ballettmeister-repetiitorina.

Siinkohal kasutame juhust, et õnnitleda David Šuri 90. sünnipäeva puhul ja anname sõna kriitikuile tema tantsurollide meenutuses: Vladimir Burmeistri kuulsas „Luikede järves“, milles end Odette-Ottilien tantsis publiku südamesse Helmi Puur, usaldati Narri roll David Šurile, kes tantsis „tehniliselt puhtalt ja kindlalt. [...] Narr antud lavastuses pole ainult naljahammast, ta on ka printsi sõber, kes mõistab kõige paremini viimase sügavaid hingelisi elamusi.“⁵ Ja Boris Fensteri lavastatud „Ebapeius“ kehastas Šur Truffaldinot: „Ta täidab oma tantse kergelt ja puhtalt. Hea on tantsija hüpete sooritamisel, tal on osavust ja kiirust piruettides,“ on kirjeldanud Anna Ekston.⁶

Nüüdseks on Riiklikust Koreograafilisest Koolist saanud Tallinna Muusika- ja Balletikooli osa ning jätkatakse oma eelkäija traditsiooni, käsitades tantsuvaldkonda laiemalt kui pelgalt tehniliste oskuste lihvi ja julgustades tantsijaid, kelle teekond lavalaudadel varem või hiljem lõpeb, jääma eri viisil tantsule truuks. Eeskujud on võtta oma kooli ajaloost.

1 Justa Kurfeldt, Tantsu areng eesti kutselises teatris. – Teater 1936, nr 6, lk 210.

2 Heino Aassalu, Balletikooli I lend. Eesti Televisioon 1984.

3 Samas.

4 Ago Herkül vestluses autoriga 2015. aastal.

5 Niina Kuusik, Hea balletilavastus. „Luikede järve“ Estonias. – Sirp ja Vasar 26. II 1954.

6 Anna Ekston, Elurõõmus balletietendus. – Sirp ja Vasar 26. XII 1954.